

CP Storsamling

Lørdag 7. september 2024

10.00-11.00

Foreldresamling for foreldre til barn med CP 0-12 år

Litt om CP

Hva er cerebral parese?

«Cerebral parese (CP) beskriver en gruppe forstyrrelser i

utviklingen av bevegelser og kroppsholdning som forårsaker **aktivitetsbegrensninger**.

Årsaken er en **ikke-progredierende tilstand** i hjernen som har oppstått **under svangerskapet eller i løpet av de første 1-2 leveår**.

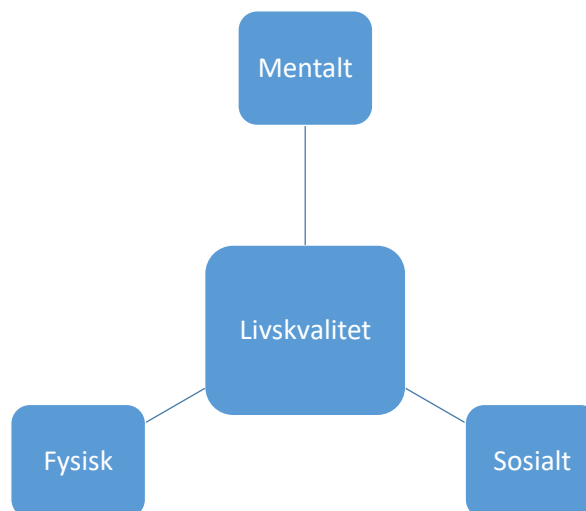
De motoriske forstyrrelsene ved cerebral parese er ofte **ledsaget** av forstyrrelser i sanser, kognisjon, kommunikasjon, persepsjon og/eller adferdsvansker og/eller epilepsi samt muskelskjelett smerter.»

Psykisk helse?

Rosenbaum P, Paneth N, Leviton A, Goldstein M, Bax M, Damiano D, et al. A report: the definition and classification of cerebral palsy April 2006. Dev Med Child Neurol Suppl 2007 Feb;109:8-14. (oversatt av S Johnsen)

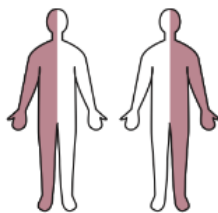
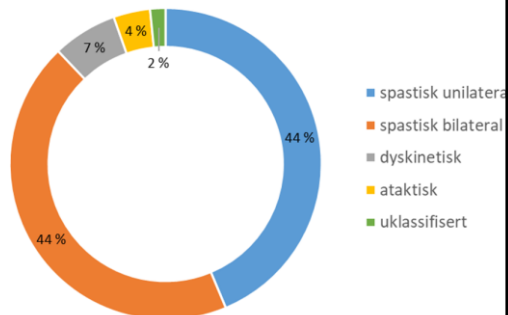
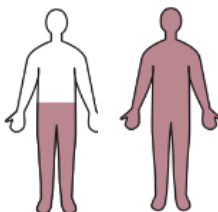
Livskvalitet

- Et begrep med flere definisjoner
- Verdens helseorganisasjon:
  - Definerte i 1947 helse som en tilstand med komplett fysisk, mental og sosialt velvære, og ikke bare fravær av sykdom eller skade
  - Livskvalitet er et individs opplevelse av hvordan de har det i livet, ut fra den kulturen og de verdisystemene som personen lever i og i relasjon til deres mål, forventninger, standarder og bekymringer

Spastisk

- Unilateral (44%)
- Bilateral (44%)
  - Diplegi
  - Quadriplegi

Dyskinetisk (7%)**Ataktisk (4%)**

(Hollung et al., 2024; SCPE)

Grov motorisk funksjon

Gross motor function classification system, GMFCS

GMFCS I-går uten begrensning**GMFCS II**- går med begrensninger**GMFCS III**- går med hjelp av håndholdt gå-hjelpemiddel**GMFCS IV**- beveger seg selvstendig med vansker**GMFCS V**- blir transportert i rullestol

Tilleggsvansker

1 av 2 (54%) har tilleggsvanske(r)

epilepsi

3 av 10

talevansker

3 av 10

psykisk
utviklingshemming

1 av 4

bruk av gastrostomi

3 av 20

alvorlig synshemming

1 av 20

alvorlig hørselshemming

1 av 30

Fødselsår 2006 2016, n=1808

Tilleggsvansker som ofte ikke erkjennes

Muskelskjelett smerter

- Alle GMFCS nivå !
- Forekomst øker med økende alder
- 75% av 15-16 åringer med CP rapporterte om gjentatt muskelskjelett smerter
(Ramstad et al 2012)

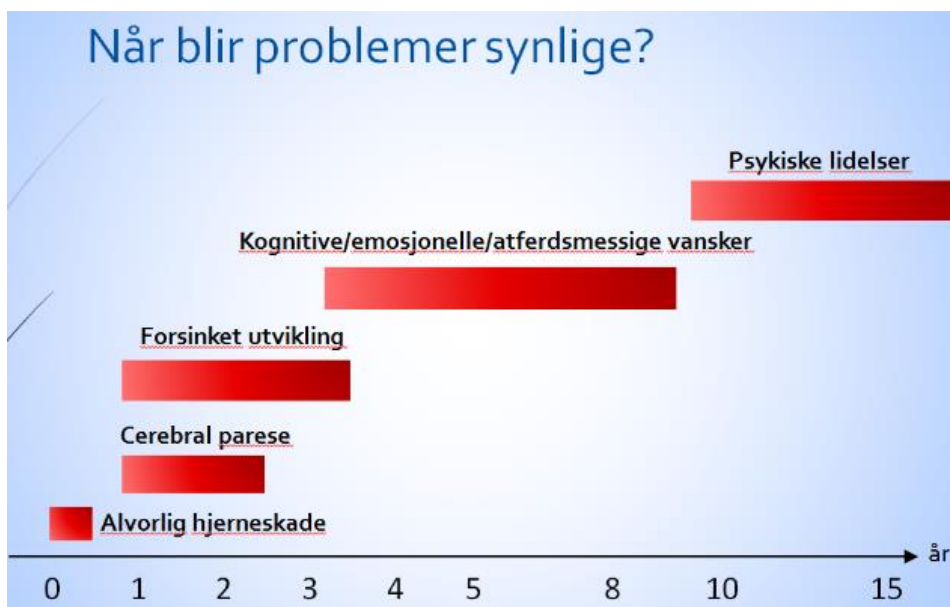
Cerebral synshemming (CVI)

- Mest forbundet med spastisk CP og/eller premature barn
- Krever miljøtilpasninger og spesialpedagogiske tiltak

Psykiske vansker

Fra Guro Andersen

Når blir problemer synlige?

Fra Guro Andersen

Psykiske vansker hos barn med CP

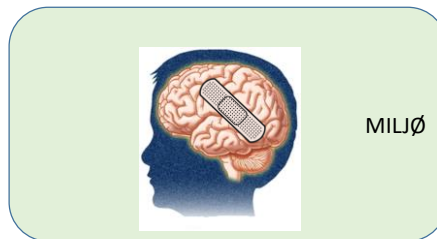
Mental helse

En tilstand av velvære hvor personen kan

- realisere sine evner
- mestre stress knyttet til vanlige livsutfordringer
- arbeide produktivt
- bidra til samfunnet

[Mental health is defined as 'a state of well-being in which an individual realizes his or her own abilities, can cope with the normal stresses of life, can work productively and is able to make a contribution to his or her community', WHO 2013]

Mental helse hos barn med CP

Mental helse hos barn med CP må ta høyde for at det er komplekst:

- Lokalisasjon og omfang på hjerneskaden
- Evnenivå – og barnets alder
- Spesifikke nevrokognitive utfordringer knyttet til oppmerksomhet, eksekutiv fungering og sosial resonnering

(Bøttcher, 2010)

Forekomst av psykisk vansker hos barn med CP

Viktig å se om studier har spesifisert om

- Diagnostisert psykiske lidelse
  - Inkludert ADHD og autisme eller ikke?
- Symptom på psykiske vanske

(Downs et al., 2017)

- 1/3 (74/213) av barn med CP screenet positivt for autisme
- 1/2 (106/213) av barn med CP screenet positivt for ADHD
- Dobbelte så ofte tegn på autisme/ADHD som diagnosen var blitt stilt klinisk

Screening ≠
diagnose

(Påhlman, Gillberg, Wentz, & Himmelmann, 2020)

Forekomst av psykisk vansker hos barn med CP

Internasjonal prevalens studie barn 6-18 år med CP

Screenet 3158 studier; 8 møtte inklusjonskriteriene (totalt 1 771 barn inkludert)

- Diagnostisert psykisk lidelse hos 20% (basert på norsk studie: Bjørngaas et al., 2014)
  - Ikke inkludert autisme og ADHD
- Vanligste diagnoser
  - Opposisjonell atferdsforstyrrelser (F91.3)
  - Obsessive-kompulsiv forstyrrelse (F42)
  - Generalisert angst (F41.1)
  - Separasjonsangst (F93.0)

ATFERD

ANGST og TVANG

(Downs et al., 2017)

Forekomst av psykisk vansker hos barn med CP

Internasjonal prevalens studie barn 6-18 år med CP

Studier som har rapportert på forekomst av symptomer:

- Høy totalskåre SDQ: 35% (19–67%)
  - Venneproblemer: 32–87%
- Indikasjon på psykiske vansker på CDCL: 28%
- Noe variasjon mht GMFCS nivå på CBCL:
  - GMFCS nivå I: 24%
  - GMFCS nivå II+III: 40%
  - GMFCS nivå IV+V: 34%
- Noe variasjon mht evnenivå:
  - IQ>85: 24%
  - IQ 50-85: 42%
  - IQ<50%: 38%

(Downs et al., 2017)

Kognisjon hos barn med CP

Kognisjon og cerebral parese

1. Kjent at økt risiko for kognitive vansker

«The motor disorders of cerebral palsy are often accompanied by disturbances of sensation, perception, **cognition**, communication, and behavior, by epilepsy, and by secondary musculoskeletal problems»

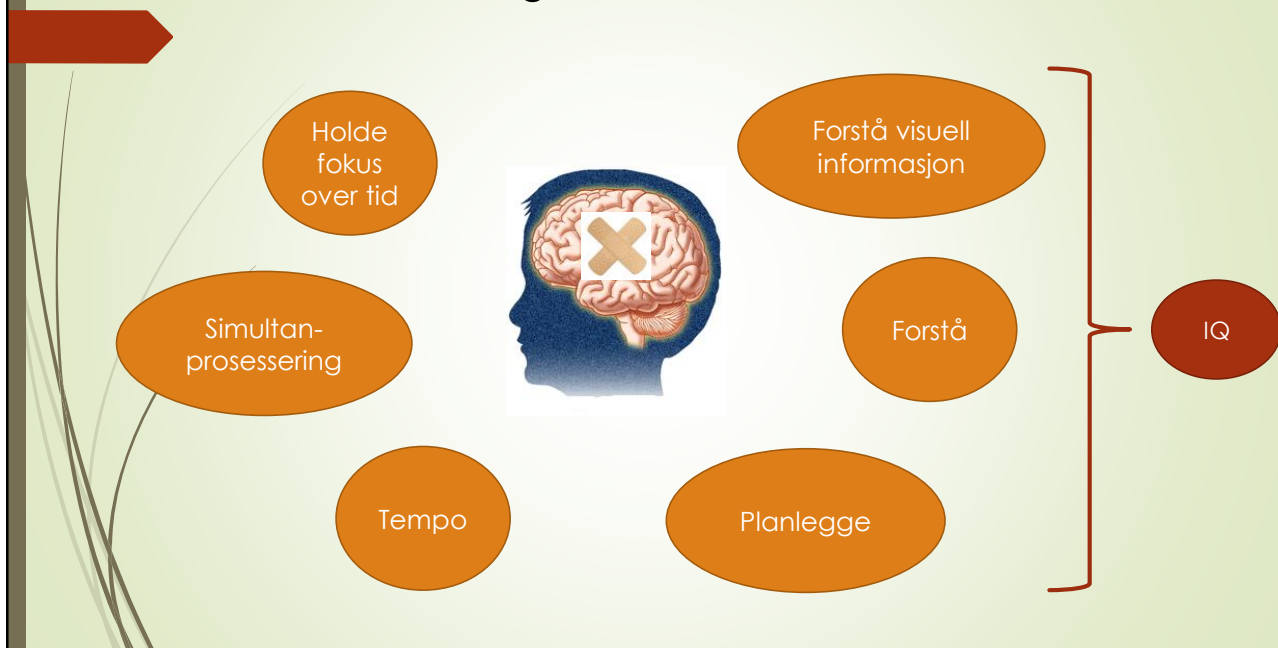
(Rosenbaum et al., 2007)

2. Kjent at svært stor variasjon i kognitiv fungering

Internasjonale studier viser et spenn fra dyp utviklingshemming til begavet

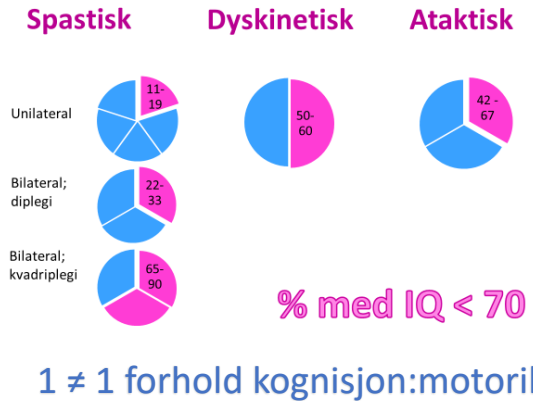
(Stadskleiv, 2020)

Hva kan være utfordringer for barn med CP?

Kognitive vansker: en oversikt

- Svært få studier av kognitiv fungering hos voksne med CP
- Fra forskning på barn og ungdom vet vi:
  - Svært stor variasjon i generelt evnenivå
  - Spesifikke områder ofte rammet
    - Eksekutiv fungering
    - Visuospatial persepsjon
    - Prosesseringshastighet/tempo
  - På gruppenivå: kognitive vansker forekommer også hos personer med lette motoriske utfall

(Blasco et al., 2022; Ego et al., 2015; Fluss & Lidzba, 2020; Stadskleiv, 2020)

Eksekutiv fungering (egenledelse)

«Et sett av kognitive prosesser ansvarlig for... bevisst selvregulering av emosjoner og målrettede handlinger»

- Et psykologisk begrep
- Ikke en kognitiv funksjon, men flere prosesser
- Bevisst, ikke automatisert
- Viktig på (minst) to områder:
  - Selvregulering av emosjoner ←
  - Regulere tanker og handlinger: Målrettet
- Delprosesser:
  - Inhibisjon
  - Oppdatering
  - Fleksibilitet

(Pereira et al., 2018 ; Miyake & Friedman, 2012)

Visuo-spatial kognisjon

- Tenkning om romlige (spatiale) forhold
- Involverer prosessering av informasjon om
  - Avstand
  - Retning
  - Orientering
- Nødvendig for fungering i hverdagen
- Utvikles
  - Perspektiv: egosentrisk og allosentrisk
  - Kunne fleksibelt kombinere ulike typer romlig informasjon
  - Mestre symbolske spatiale representasjoner (modeller, kart)

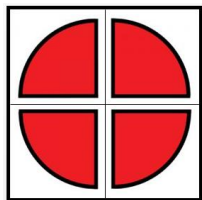

(Vasilyeva & Lourenco, 2012)

Visuo-spatiale vansker ved CP

Personer med CP har vansker med

- Oppfatte visuell og romlig informasjon (visuo-spatial persepsjon) ←
- Mental rotasjon
- Tenke logisk om visuell/romlig informasjon
- Gir vansker med matematikk

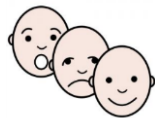

$$\begin{array}{r} 2 \ 5 \\ - \ 1 \ 6 \\ \hline = \ 1 \ 1 \end{array}$$

← Rekkefølge og retningsvansker

Macintyre-Beon et al., 2010; Critten et al., 2018)

Konsekvenser av visuo-spatiale vansker sosialt

Tempo

- Undersøkt på tester (Coceski et al., 2021, 2022)
  - Har en ujevn evneprofil
  - Sterke på språklige oppgaver
  - Tar vi bort oppgaver som stiller størst krav til finmotorikk: 7-12% flere klarer å svare
  - Men for de som klarer å svare kan vi underestimere IQ med 3 – 6 poeng om vi bruker tradisjonelle måter å regne ut på (som inkluderer tempotester)
- Hverdagskonsekvenser av behov for å kunne bruke noe lengre tid
  - Får gjort færre ting
  - Kan føre til misforståelser fordi ikke rekker å a) få undersøkt, b) gjort ferdig
  - Kan også være vanskelig å gjøre flere ting samtidig; behov for å kunne gjøre ferdig en ting før begynner på neste

Kognitiv fatigue/trøttbarhet

- Økt tretthet kjent fenomen ved CP
- Trøttbarhet: redusert kapasitet for fysisk og/eller mental aktivitet som forårsaker en ubalanse i de ressursene en person trenger for å utføre en aktivitet (Bergqvist et al., 2019)
- Det å få til noe, kan ha usynlige konsekvenser som at
  - Har brukt mer krefter – fysisk og mentalt – på det
  - Utfordrende å få til alt har lyst til
  - Viktig å finne en balanse

NorCP

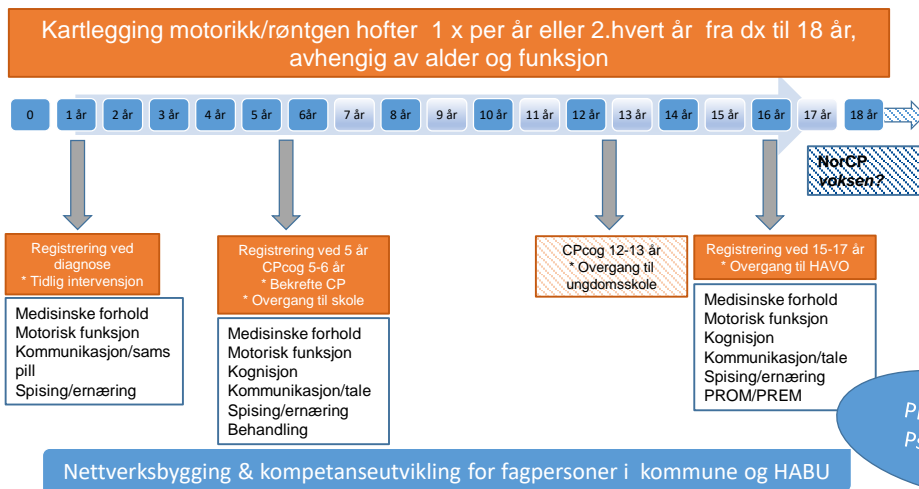
NorCP

- Eid av Sykehuset i Vestfold; også en enhet på OUS
- Eneste nasjonale, tverrfaglige kvalitetsregisteret innenfor habilitering
- Dekningsgrad >90%
- Samtykkebasert → reservasjonsbasert
- Formålet er å fremskaffe forskningsbasert kunnskap om:
  - forekomst, årsaker, helse, funksjon, deltakelse, livskvalitet, behandling og oppfølging
- Data koples årlig til Medisinsk fødselsregister

 SYKEHUSET I VESTFOLD

Kunnskapsbasert retningslinje for oppfølging av personer med cerebral parese

metodebok.no

Innledning: livsmestring og psykisk helse

- Kunnskapsgrunnlaget: Svært lite forskning
- En «leve med» – tilstand, kjenner på ulik grad av annerledeshet, utenforskap og utfordringer
- Livsmestring: å forstå og kunne påvirke faktorer som har betydning for eget liv
- Psykisk lidelser mer utbredt hos personer med CP enn i befolkningen for øvrig
- Personer med CP er mer utsatt for vansker med sosiale relasjoner
- Nevtroutviklingsforstyrrelser (utviklingshemming, autisme og ADHD) forekommer hyppigere

Anbefalinger livsmestring

Tiltak livsmestring

- Møte med forebyggende perspektiv
- Styrke kunnskap og innsikt i egen situasjon
- Legge til rette for tiltak som fremmer mestringsopplevelser og forebygger psykisk belastning

Kartlegge psykisk helse

Tiltak/behandling:

- Angst og depresjon
- ADHD
- Atferdsvansker
- Autisme

Tusen takk for oppmerksomheten!

Metodebok.no

<p>Kunnskapsbasert retningslinje for diagnostisering og oppfølging av personer med cerebral parese</p> <p>Diagnostisering</p> <p>Medisinske tilleggsvansker</p> <p>Spise, drikke, svelge og ernæring</p> <p>Muskeltone</p> <p>Motorikk</p> <p>Ortopedi og ortoser</p> <p>Livsmestring og psykisk helse</p> <p>Kommunikasjon</p> <p>Kognisjon</p> <p>Overgang voksentliv</p> <p>Alternative behandlingmetoder</p> <p>Palliasjon</p>	<p>20 litteratursøk</p> <p>rayyan </p> <p>Ca. 200 kvalitetsvurderinger</p> <p>AMSTAR </p> <p>71 fagpersoner fra alle 4 helseregioner</p> <p>12 brukerrepresentanter</p> <p></p> <p>Målgrupper: Fagpersoner i kommune- og spesialisthelsetjenesten som yter tjenester til personer med CP. Fagpersoner og tjenesteytere innenfor opplæring, omsorg og sosialtjeneste, samt for NAV. Personer med cerebral parese og deres pårørende.</p> <p>Norsk kvalitets- og oppfølgingsregister for cerebral parese</p> <p> NorCP Kunnskapsbasert retningslinje</p> <p> SYKEHUSET I VESTFOLD</p> <p> Oslo universitetssykehus</p>
---	--